

ÇUKUROVA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ISSN: 2458-7559

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.18560/cukurova.1049>

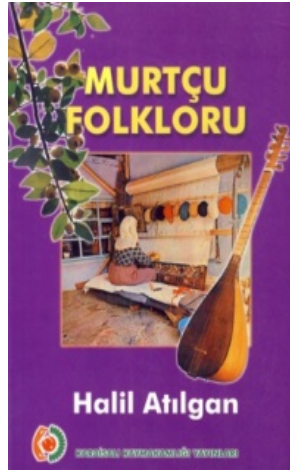
CİLT 2, SAYI 2, KIŞ 2016

s. 177-179

KİTAP TANITIMI

ATILGAN, Halil (2002). *Murtçu Folkloru*. Ankara. İnkansa Ofset, 384 s.

Yakup UÇAR¹

“Murtçu Folkloru” adlı eseriyle Karaisalı yöresinin halk kültürüne ışık tutan Atılgan 1946 yılında Adana’nın Karaisalı ilçesinin İncirgediği köyünde doğdu. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra Düziçi İlk Öğretmen Okuluna girdi. 1964-1965 öğretim yılında Düziçi İlköğretmen okulundan mezun oldu. Çeşitli illerde öğretmenlik, halk eğitim merkezi müdürlüğü, müzik danışmanlığı gibi farklı birçok görevde bulunan Atılgan, çalıştığı Adana, Niğde, Urfa, Osmaniye illerinde folklor derlemeleri yaptı. Çukurova Üniversitesi’nde görev yaptığı yıllarda Karaisalı ilçesinde folklor derlemeleri yaptı. Bunlardan biri de Karaisalı ilçesindeki derlemelerden ve halk kültüründen oluşan Murtçu Folkloru’dur. Bu çalışma Karaisalı Kaymakamlığı tarafından 2002 yılında basılmıştır. İlçenin kültürel değerlerini gelecek kuşaklara aktaran eser 384 sayfa ve beş ana bölümden oluşmaktadır.

Kitabın birinci bölümünde Karaisalı ve çevresindeki inançlar ve geleneklere yer verilmiştir. Gelenekler kısmında yer alan “değişik verme”den kısaca bahsedecek olursak; değişik verme, peynir veya tereyağı yapacak kişiye az sütle uğraşmaması için komşularının süt yardımıyla bulunması geleneğine verilen isimdir (Atılgan, 2002:5). Halk hekimliği bu bölümde ele alınan diğer bir konudur. Kitapta Karaisalı ilçesindeki halk hekimliği uygulamalarına, kullanılan sağaltım yöntemlerine şu örnekler verilmiştir: Kızamık hastalığı için keçi boynuzu veya taklak denilen bitki kaynatılarak çocuğa suyu içilir. Çocuk emiyorsa anneye bulgur veya şeker verilir.

Sarılık çinse hasta çocuğun vücudu ballanarak sarı bir örtü ile sarılır. Eğer hasta yetişkin ise hastanın saçları kazınır. Vücut kanatılır, üstüne tuzla dövülmüş sarımsak sarılır (Atılğan, 2002: 15, 16).

Eserin ikinci bölümünde Karaisalı ilçesindeki bilmece, mâni, deyişat, deyim ve ilçenin ağız özellikleri ele alınmıştır. Karaisalı ilçesinde tek cevaplı bilmeceler olduğu gibi, her mısranın bir cevabı olan bilmecelere de rastlamak mümkündür. Tek cevaplı bilmecelere “yalınkat”, dört mısralı ve de birden fazla cevabı olanlara “katmerli” ismi verilmektedir. Karaisalı bilmeceleri de genelde katmerli bilmecelerdendir. Karaisalı yöresinde bilmecelere “metel” de denmektedir. Kitapta Karaisalı ilçesindeki bilmecelere şu örnekler verilmiştir:

Teptim tekerlendi, öptüm şekerlendi (Elma)	Gökyüzünde eğri orak (Ay)
Dağdan attım kırılmadı	Kara tavuk karnı yarık (Ocak)
Taştan attım kırılmadı	
Bir tükürüğe dayanmadı (Kâğıt)	
Dağda takılar (Tüfek)	Metel metel meliki
Suda çipiler (Balık)	Oğlu kızı on iki
Arşın ayaklı (Tazı)	Metel başın bağlamış
Burma bıyıklı (Tavşan)	Döne döne ağlamış (Çıkrık)

(Atılğan, 2002: 33, 42).

Eserde Karaisalı ilçesinden derlenen mânilere şu örnekler verilmiştir.

Dağlarda kar kalmadı	Karaisalı yolu taşlı
Yüreğimde fer kalmadı	Gel bize kalem kaşlı
Daha yazacaktım	Noldu sana a yârim
Mektupta yer kalmadı	Durmadan gözün yaşlı

(Atılğan, 2002: 43, 58).

Karaisalı ilçesinde özlü sözler ve atalar sözü anlamında “Deyişat” sözcüğünün kullanıldığı belirtilmiş ve ilçeden derlenen deyişatlara yazar tarafından örnekler verilmiştir:

Ürmesini bilmeyen it, sürüye getirir kurt.
Olmadık yılın yağmuru harman vakti gelirmiş.
Çağırıldığın yere erinme, çağırılmadığın yere görünme.

Rastına giderse kişinin işi, mermere geçer dişi
Rastına gitmezse kişinin işi, baklavada kırılır dişi

(Atılğan, 2002: 65, 68).

Eserin üçüncü bölümünde Karaisalı ve çevresinde halk müziği, ilçe türkülerinin özellikleri ve ilçeden derlenen geleneksel çocuk oyunlarına ve bu oyunların nasıl oynandığına dair bilgiler verilmiştir. Yazar tarafından Karaisalı ve çevresinden derlenen geleneksel çocuk oyunlarından birkaçının adı “kös, dokurcun, arası kesti ve güvercin taklası”dır.

Eserin dördüncü bölümünde Karaisalı yöresindeki âşıklara ve onların eserlerine yer verilmiştir. Bu bölüm içerisinde “Karacaoğlan çığırnak” tabiri dikkati çekmektedir. Halil Atılğan’a göre, Çukurova’da Karacaoğlan çığırnak “Türkü çığırnak”, bozlak söylemek ve uzun hava söylemek olarak değerlendirilmektedir. İlçe âşıklarından Âşık Ali Turna’nın güzellerle atışma yaparak duygularını dile getirdiği eserinden örnek verilmiştir:

KIZ

Eğlen âşık konuşalım burada
Aktı gözyaşlarım döndü Fırat’a
Evlenip seninle ersek murada
İnsafın var ise kal burda burda

KIZ

Yârin bülbül ise ben de bir gülüm
Söyles bülbül gibi durmadan dilim
Ancak seni benden ayırır ölüm
Âşık insaf eyle kal burda burda

OĞLAN

Benim derdim vardır senden de beter
Viran olan bağda bülbül mü öter
Bu gurbet elde çektiğim yeter
Eğlenip burda durmak olur mu?

OĞLAN

Gezmediğim bir yer yurt da kalmadı
Ne kadar dolaşsam çilem dolmadı
Kadir Mevla’m muradımı vermedi
Açıp her kapıyı girmek olur mu?

...

Âşık Ali Turna

(Atılğan, 2002:186, 188).

Kitabın beşinci bölümünde Karaisalı ile ilgili “Karaisalı’da Köy Adları, Nabi Menemencioğlu’nun Notları, Karaisalı’da Halk İnanç ve İnanışları” başlıkları altında diğer araştırma yazılarına da yer verilmiştir. Böylelikle araştırmacıların Karaisalı ile ilgili diğer kaynaklara ulaşması amaçlanmıştır. Yazar bu eserinde günümüzde kaybolmaya yüz tutan ve her geçen gün unutulmuş Karaisalı halk kültürünü gelecek nesillere ulaştırmaya çalışmıştır. Kitabın son sayfalarında kaynak kişilere, kaynakçaya ve içindekiler kısmına yer verilerek kitap sonlandırılmıştır. Sonuç olarak, “Murtçu Folkloru” isimli eserin Karaisalı ilçesinin örf ve âdetlerine, türkülerine, ağız özelliklerine ulaşmak isteyenlere rehberlik edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ATILGAN, H. (2002). *Murtçu Folkloru*, Ankara: İnkansa Ofset.